

Zápis z pátého jednání Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)

Datum: 3. července 2014, 13:00
Místo: MPSV, Na Poříčním právu 1, Praha 2, Klub
Přítomni: viz příložený seznam

XX

Předseda zahájil páté jednání OK a informoval, že na programu jednání bude mj. rekapitulace činnosti pracovních týmů OK. Vyzval přítomné, aby vyslovili případné připomínky k programu jednání. Žádné připomínky nezazněly. Program byl přijat v této podobě:

1. Zahájení, představení nových účastníků.
2. Schválení zápisu z minulého jednání.
3. Informace o proběhlých jednáních – Potůček.
4. Zpráva o jednání 1. pracovního týmu „Ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře – Samek.
5. Zpráva o jednání 2. pracovního týmu „Důchodový věk a valorizace důchodů“ – Potůček.
6. Zpráva o jednání 3. pracovního týmu „Systémové analýzy, zásluhovost a transfery“ – Hampl.
7. Rekapitulace úkolů a termínů – Potůček.
8. Různé.

Předseda představil nově přítomné (p. Nachera, p. Hutaře a p. Kasala). Zápis z minulého jednání byl schválen.

Předseda informoval o jednání paní ministryně Marksové s p. Kalouskem dne 24. 6., kterému byl přítomen. P. Kalousek se na konci tohoto jednání rozhodl, že TOP 09 se bude nadále účastnit jednání OK. Dále předseda informoval o jednání Odboru 7 MPSV s prof. Gerlochem z PrF UK. Bylo domluveno, že prof. Gerloch na základě zadání od OK (které bude zpřesněno v rámci činnosti PT1) vypracuje ústavně právní analýzu ukončení II. pilíře.

p. Špidla představil svou analýzu ústavnosti „*Některé právní aspekty rušení 2. pilíře penzijního systému*“. Uvedl, že vzhledem ke skutečnosti, že při zavádění II. pilíře ČSSD zřetelně avizovala svůj postoj a deklarovala, že v případě získání politického mandátu II. pilíř ukončí, je oslabena úvaha o legitimním očekávání. Co se týče nepravé retroaktivity, je obecně přípustná. Pravá retroaktivita je přípustná výjimečně, ale jak uvádí Ústavní soud: „O oprávněné důvěře v právo nelze uvažovat v případě, kdy právní subjekt musí, resp. musel s retroaktivní regulací počítat.“ Dále uvedl, že otázka práva vlastnit majetek v daném případě nepřichází v úvahu, přinejmenším ne v té části pojistného, kterou by pojištěnec musel odvést. Zkonstatoval, že z ústavního hlediska tedy neexistují překážky pro zrušení II. pilíře. Odůvodnil to tím, že dosavadní judikatura Ústavního soudu je dostatečná a je možné se o ni opřít (např. judikatura týkající se podpory stavebního spoření či dodatečného zdanění solární energie). Ocitoval rozhodnutí Ústavního soudu ve věci stavebního spoření: „To platí obzvlášť v případě, kdy se jedná o příspěvek, jehož poskytování je pouze beneficium ze strany zákonodárce, aniž by s ním současně bylo spojeno naplňování určitého základního práva nebo svobody. Dotčené subjekty přitom nemohly spoléhat na to, že postupem času zákonodárce tuto výši nepřehodnotí.“ Uvedl, že riziko arbitráže je sice nízké, ale nelze jej zcela vyloučit.

p. Kalousek relativizoval závěry této analýzy s tím, že na základě praktických zkušeností se ukazuje, že tento typ analýz nemusí mít pravdu a Ústavní soud může mít jiný názor.

p. Špidla uvedl, že pravdu má skutečně pouze soud. On sám však v dobré víře může prohlásit, že neexistují ústavní rizika.

p. Urban vyjádřil nesouhlas s použitím paralely se stavebním spořením. Upozornil, že u stavebního spoření Ústavní soud rozhodoval o výši příspěvku, přičemž u II. pilíře jde o pojistné, což je jiným typem platby. Příspěvek u stavebního spoření navíc nebyl snižován na nulu, nýbrž na nenulovou částku.

p. Vostatek upozornil, že závěry OK k ukončování II. pilíře by měly obsahovat hlavně ekonomickou analýzu, tedy nejen legislativní. Uvedl, že je důležité dokázat, že II. pilíř je ekonomickým nesmyslem.

p. Kalousek uvedl, že II. pilíř neobsahuje žádné příspěvky státu. Stát v této souvislosti poskytuje pouze drobnou daňovou úlevu. Paralelu se stavebním spořením proto považuje za nesmyslnou.

p. Dolejš navrhl, aby právnícké stanovisko vzalo v potaz různé varianty ukončení II. pilíř a netýkalo se jen obecného stavu po zrušení II. pilíře. Potvrdil, že 3 % vyváděna do II. pilíře jsou kompenzována krácením důchodu, takže stát do toho nic nedává. Pokud však ona 3 % účastníkům II. pilíře při jeho rušení vyplatíme, pak o příspěvek státu de facto půjde.

Předseda navrhl přesunout tuto diskusi na platformu PT1. Informoval, že paní ministryně 1. 7. stvrdila Mandát a Statut OK. Poděkoval politickým stranám, které již formulovaly své představy (ČSSD, ANO, Úsvit) a požádal zbývající strany, aby své představy také formulovaly. Zdůraznil, že vypracování těchto podkladů by bylo užitečné při snaze o hledání konsensu.

p. Opálka namítl, že připravovaná reforma vychází z jasného politického zadání a nejde o reformu komplexní, proto nepovažuje za nutné, aby politické strany vypracovávaly ucelenou představu o důchodovém systému. Svě preference jakožto zástupce politické strany vyjadřuje v rámci pracovních skupin, tedy nepovažuje za nutné formulovat své preference do rigidního podkladu.

Předseda zdůraznil, že i politický pohled je pro práci OK důležitý. Vyzval vedoucí pracovních týmů, aby informovali přítomné o proběhlých jednáních. Připomněl rozdělení pracovních skupin (PT1: *Ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře* - Vít Samek; PT2: *Důchodový věk a valorizace důchodů* – Tomáš Kučera; PT3: *Komplexní systémové analýzy, zásluhovost a transfery* – Otakar Hampl). Informoval, že účastníci OK se mohou v případě zájmu stále hlásit o členství v pracovních týmech, případně se mohou účastnit jednání týmů jako hosté.

p. Samek uvedl, že pracovní tým č. 1 vychází ze zadání z Mandátu OK, konkrétně z úkolu „zrušit II. pilíř“, tedy otázka, zda je vhodné II. pilíř rušit, je pro činnost PT1 irelevantní. Informoval, že na jednání PT1 bylo domluveno, že výstupy a zápisy budou zveřejňovány. Základem pro práci PT1 je podklad MF obsahující nástin možných způsobů ukončení II. pilíře. Účastníci PT1 se přiklání k variantě „ukončení důchodového spoření s volbou vypořádání prostředků účastníka“ (varianta 2). Nejbližší práce PT1 byla rozfázována do dvou kroků. MF bylo požádáno, aby k jednání 17. 7. detailněji rozpracovalo tuto variantu s cílem představit dvě možná řešení, která vyplynula s ohledem na časové požadavky (varianta k 1. 1. 2016 a varianta k 1. 1. 2017). Úkolem MF tak je vytvořit návrh konkrétních kroků, včetně legislativních opatření, které by bylo třeba realizovat, v případě, že vláda tak rozhodne. Členové PT1 se shodli, že změny by měly být provedeny jedním právním předpisem s platností k témuž časovému okamžiku, s tím, že jednotlivé kroky by pak byly rozfázovány, protože určité procesy mají své technologické lhůty. V druhé fázi práce bude připraveno věcné řešení a představa o jeho implementaci. Tento materiál bude připraven k dalšímu jednání PT1, které proběhne 31. 7. Uvedl, že účastníci PT1 se shodují na tom, že řešení má být formulováno tak, aby respektovalo zájmy hráčů, aby bylo administrativně jednoduché, vstřícné k účastníkům a v maximální možné míře omezilo případné právní překážky. Z věcného hlediska je záměrem, aby měl účastník dvě základní varianty – zda převede prostředky, či si je nechá vyplatit. Dále vyzval všechny účastníky OK, aby

formulovali své návrhy, jak upravit III. pilíř tak, aby se kompenzovalo rušení II. pilíře, resp. jak motivovat občany k účasti na III. pilíři.

Předseda se dotázal přítomných, kteří se účastnili jednání PT1, zda by chtěli něco ohledně činnosti PT1 doplnit.

Nikdo tak neučinil, **předseda** tedy otevřel diskusi.

p. Pernes uvedl, že Rada seniorů ČR požaduje ukončit vyvádění 3 % z I. pilíře co nejdříve a vrátit současným účastníkům jejich příspěvky.

p. Opálka se dotázal, zda byla zadána srovnávací analýza státní podpory ve III. pilíři, protože by bylo vhodné vědět, jaká je tato podpora v jiných zemích. V analýze by měly být sledovány tři parametry: výše státních příspěvků do III. pilíře, možný odpočet z daňového základu fyzické osoby a možnost příspěvku zaměstnavatele se započítáváním do nákladů.

Předseda slíbil, že bude učiněno vše potřebné k zadání takového úkolu a bude hledán zpracovatel.

p. Kalousek reagoval na p. Samka ohledně uvažovaných úprav III. pilíře. Poznamenal, že II. pilíř je součástí povinných odvodů, zatímco III. nikoliv. Se zrušením II. pilíře je tak třeba říci, jak bude zachován princip zásluhovosti. Uvedl, že zásluhovost se bude odehrávat jen v rámci nepovinných odvodů, což popírá princip zásluhovosti. Upozornil, že zde proti sobě stojí dva principy: každému dle jeho potřeb / každému dle jeho zásluh. Ohledně vyrovnání bezdětných osob s osobami s dětmi vznesl dotaz, jak bude odlišeno, že rodinou bude vychováván budoucí plátce, či budoucí adresát sociálních dávek.

Předseda odpověděl, že I. pilíř má tu vlastnost, že se do něj promítají obě kritéria, jak kritérium zásluhovosti, tak kritérium důstojných důchodů, proto ukončení II. pilíře nechápe jako rezignaci na princip zásluhovosti.

p. Kalousek vyjádřil svůj nesouhlas, protože pokud bude I. pilíř jediným přerozdělovacím mechanismem, bude důchodový systém fungovat rovnostářsky.

Předseda uvedl, že by to byla pravda, pokud bychom neuvažovali další proměnnou, a sice příjmy systému. Připomněl, že poslední novelizace, tzv. malá důchodová reforma posílila zásluhovost v I. pilíři. Ve výpočtech se tak snížily výpočty důchodů u 90 % důchodců, aby se zvýšily u 10 % nejbohatších důchodců.

p. Kalousek upozornil, že tato představa o fungování důchodového systému nerespektuje budoucí vývoj příjmů státu.

p. Hampl reagoval na otázku zásluhovosti v rámci I. pilíře. Informoval, že v rámci PT3 je diskutována zásluhovost nejen ve formě pojistného, ale také zásluhovost jakožto výchova dětí. Zdůraznil, že vnímané riziko neúspěchu při výchově dětí se týká jen malého procenta rodin, a není proto vhodné jej zveličovat. Upozornil, že je třeba pohlížet na náklady spojené s výchovou dětí jako na investice do budoucí generace. A stejně jako ostatní investice, i investice do dětí přirozeně nesou svá rizika. Uvedl, že zásluhovost může být zajištěna např. tím, že koeficientem za každé dítě znásobíme procentní, tj. zásluhovou část I. pilíře.

p. Fiala informoval, že podle demografických projekcí bude poměr produktivních a neproduktivních obyvatel v čase stabilní (pouze v 50. letech dojde k vychýlení). Co se týče problému „pobíračů dávek“,

vybídl přítomné k zamyšlení, do jaké míry je to vinou dotyčných osob, a do jaké míry je to vinou systému.

p. Hutař upozornil, že nelze vycházet pouze z demografických poznatků. Připomněl, že vedle věku je druhou podmínkou pro nárok na důchod doba pojištění, přičemž bude docházet stále častěji k tomu, že mnoho lidí dosáhne důchodového věku, ale nebude mít dostatek let pojištění. Počet důchodců tak bude klesat a staří lidé, kteří nebudou mít nárok na důchod, budou odkázáni na sociální dávky.

Předseda uvedl, že u tohoto tématu by bylo vhodné vymodelovat projekci budoucího vývoje, a jde tak o potenciální požadavek na ČSSZ, který by bylo vhodné zvážit.

p. Kučera deklaroval potřebu promýšlet důchodový systém v kontextu ostatních systémů, včetně sociálního a zdravotního. Mezi těmito systémy často dochází k přelévání nákladů. Vyjádřil nesouhlas s představou p. Fialy o budoucí stabilitě podílu produktivních a neproduktivních osob. Upozornil, že index závislosti neobsahuje informaci o tom, kdo je plátcem sociálního pojištění, tedy bychom měli řešit podíl plátců a důchodců, nikoliv jen podíl produktivních a neproduktivních. V této souvislosti varoval, že počet plátců do systému klesá (v relaci k celé populaci).

p. Opálka doporučil transformovat systém sociálního pojištění na systém sociálního zabezpečení, aby důchodový systém nebyl závislý jen na tom, kolik se vybere na pojistném.

Předseda informoval o jednání PT2, na kterém zastupoval vedoucího p. Kučeru. Uvedl, že práce PT2 vycházela z podkladu MPSV (*Analýza zavedení možné standardizované procedury revize statutárního důchodového věku*). Na jednání vystoupil p. Machanec s prezentací nastolující otázkou stanovení věku odchodu do důchodu a otázkou valorizace, v jejímž kontextu byly představeny postupy v jiných zemích. Dále informoval, že po prezentaci proběhla diskuse, jejímž výstupem byl mj. návrh, že by se mělo institucionalizovat, kdo bude pro OK zpracovávat demografické prognózy. Největší podporu měla myšlenka spolupráce s ČSÚ. Na jednání zaznělo několik variant stanovení věku odchodu do důchodu, mj. byla diskutována možnost navázání věku odchodu do důchodu na vývoj střední délky života, přičemž důchodci by měli v důchodu strávit v průměru 20 let. Dalším závěrem bylo konstatování, že současný způsob nastavení odchodu do důchodu není ideální a je třeba jej změnit.

p. Štyglerová upřesnila roli ČSÚ, který ze zákona sbírá data o populačním vývoji a zpracovává populační projekce, avšak s projekcemi by dále měl pracovat někdo jiný, například Národní rozpočtová rada.

p. Kalousek upozornil, že NRR bude spolupracovat, pouze pokud se schválí finanční ústava, a ta bude schválena jen v případě, že tak rozhodne vláda. Vidí proto jako riskantní spoléhat na spolupráci NRR. Navrhl odchod do důchodu a valorizaci diskutovat v rámci magického trojúhelníku (kolik se platí, kolik se bere, kdy se jde do důchodu). Upozornil, že pokud se máme vázat pouze na průběžné pojištění, můžeme vyplatit pouze tolik, kolik se vybere.

p. Vostatek oponoval s tím, že náš systém není ze 2/3 pojišťovací, ale je spíše rovnostářský. Informoval, že během diskusí PT3 bylo navrženo začlenit do důchodového systému jiný zdroj, např. DPH nebo daně z příjmu.

p. Hampl informoval, že PT3 se sešel dvakrát a účastníci jednání se shodli na to, že je třeba zahrnout do úvah o systému i okolní prvky. Co se týče transferů, byly diskutovány náklady rodin související s výchovou dětí. Tato investice do budoucí generace je také zásluhou, kterou je třeba zohlednit. Dále

informoval, že v rámci PT3 byla p. Škorpíkem představena sada indikátorů pro projektování vývoje jednotlivých variant důchodové reformy. Indikátory budou posléze diskutovány.

Předseda doplnil, že na jednání PT3 byl představen také kvalitativní model a bylo by vhodné diskutovat, jaké prvky tohoto modelu vybrat pro potřeby modelu simulačního. Připomněl, že na minulém jednání p. Mních formuloval požadavek, aby byla vypracována citlivostní analýza modelu.

p. Kalousek uvedl, že koncept zásluhovosti zaměřené na rodinu by měl být uplatňován jen v případě výchovy budoucích plátců do systému. Klíčový problém spatřuje v obtížném rozlišení rodin, které vychovávají nadprůměrné plátce a rodin, které vychovávají tři budoucí adresáty sociálních dávek. Zamítl řešení skrze společné pojištění manželů, které vnímá jako motivační pouze v případě, že se daný pár rozvede, zatímco pro doživotně seždané to význam nemá.

p. Opálka zmínil, že bychom se mohli inspirovat v Německu, kde bezdětní od 23 let platí vyšší příspěvek na důchodové pojištění. Upozornil však, že se dnes polovina dětí rodí mimo tradiční manželství a v průběhu života děti je vychovává třeba i více lidí (přičemž biologický rodič nemusí být tím, kdo vychovává nejlépe).

p. Kasal polemizoval s p. Kalouskem ohledně společného pojištění manželů, které by mělo být výhodné i pro páry, které se nerozvedou. K rozdělení společného pojištění by mohlo docházet každoročně při daňovém přiznání, tedy k dělbě pojistného bude docházet ve chvíli, kdy jsou spolu, nikoliv v případě rozvodu. Co se týče zhodnocení zásluhovosti při výchově, žádné riziko nespátřuje, protože lidé, kteří jsou na sociálních dávkách a nedostatečně vychovávají děti, nepřispívají do systému a nebudou mít důchod.

p. Fiala uvedl, že bonus za děti nemusí spočívat v přímé dávce, ale ve slevě na daních či na pojistném, případně by mohl být poskytován pouze po dobu, kdy děti studují. Otázkou by bylo, co dělat s bonusem v případě, že dítě tragicky zemře či emigruje.

p. Bezděk navázal na téma společného vyměřovacího základu manželů a upozornil na existující analýzu NERVu, ve které bylo konstatováno, že toto opatření by vedlo k útlumu pozůstalostních důchodů a společné pojištění manželů by tak mohlo vést k rozpočtové úspoře.

p. Nacher varoval před trestáním bezdětných, protože někteří z nich nedobrovolně nemohou mít děti. Co se týče daňového zvýhodnění, navrhl vytvořit systém daňové podpory lidí, kteří se starají o své rodiče.

p. Sklenák podpořil návrh daňových asignací ve prospěch rodičů. Upozornil však na ekonomické dopady takového opatření a navrhl se podívat na související ekonomické analýzy. V souvislosti s diskusí o společném pojištění manželů navrhl uplatnit toto opatření ve smyslu společného jmění manželů (včetně možné dohody, že si manželé nebudou přát toto praktikovat).

p. Kalousek informoval, že TOP 09 měla společné sociální pojištění manželů ve svém volebním programu, avšak po vypracování dopadové studie se ukázalo, že efekt na sociální pojištění by byl minimální.

Předseda požádal p. Kalouska o poskytnutí zmíněné dopadové studie.

p. Kalousek přislíbil, že studii dodá.

p. Hampl upozornil, že pokud by kromě společného pojištění byla zohledněna také výchova dětí, náhradový poměr by byl vyšší. Zohlednění výchovy vnímá také jako stabilizační zpětnou vazbu systému, protože více dětí znamená více plátců do důchodového systému. Zareagoval na poznámku p. Nachera o trestání bezdětných. Upozornil, že nejde o trestání, ale o narovnání, protože bezdětnost je nyní odměňována.

p. Jára uvedl, že rodiny s dětmi by měly být podporovány, ale ne na úkor jiných skupin.

Předseda shrnul úkoly vyplývající z jednání a informoval o termínech dalších jednání OK a pracovních týmů. Následně jednání ukončil.

XX

Shrnutí úkolů

- Předseda se pokusí nalézt zpracovatele mezinárodní srovnávací analýzy týkající se výše státní podpory ve III. pilíři (výše státních příspěvků do III. pilíře, možný odpočet z daňového základu fyzické osoby a možnost příspěvku zaměstnavatele se započítáváním do nákladů).
- Předseda ověří možnost vypracování projekce počtu pojištěnců, kteří nebudou mít i po dosažené věku odchodu do důchodu nárok na důchod kvůli nedostatečné době pojištění
Potenciální zpracovatel: ČSSZ.
- p. Kalousek poskytne dopadovou studii případného zavádění společného pojištění manželů.

XX

Termíny setkání pracovních týmů (zpřesněno na základě diskusí po jednání OK)

<p>10. července 2014 od 10:00 – PT3 (systémové analýzy, zásluhovost a transfery mezi rodinami-společností)</p> <p>10. července 2014 od 13:00 – PT2 (důchodový věk a valorizace důchodů)</p> <p>17. července 2014 od 11:00 – PT1 (ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře)</p> <p>17. července 2014 od 13:00 – PT3 (systémové analýzy, zásluhovost a transfery mezi rodinami-společností)</p> <p>31. července 2014 od 11:00 – PT1 (ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře)</p>

Termín nejbližšího dalšího jednání OK:

<p>31. července 2014 od 13:00 – všichni členové odborné komise - MPSV, „Klub“ v přízemí budovy</p>

Zapsala: Petra A. Beránková

Vidoval: Martin Potůček

Seznam přítomných

Jméno	Instituce
Petra A. Beránková	Sekretariát OK
Vladimír Bezděk	APS
Adolf Beznoska	ODS
Jiří Biskup	MPSV
Radim Bláha	GFŘ
Jiří Dolejš	KSČM
Tomáš Fiala	VŠE
Otakar Hampl	MZe
Jana Herbočzková	MF
Jana Hnyková	ÚSVIT
Jan Hutař	NRZP ČR
Miroslav Jára	ASO
Miroslav Kalousek	TOP09
Jan Kasal	KDU-ČSL
Lucie Kozlová	JČU
Filip Král	ČAP
Irena Kubátová	MF
Jiří Kubišta	MF
Tomáš Kučera	PfF UK
Zdeněk Linhart	MPSV
Tomáš Machanec	MPSV
Patrik Nacher	
Miroslav Opálka	KSČM
Marie Oujezdská	NCPR
Zdeněk Pernes	RSČR
Martin Potůček	Předseda OK
Libuše Randová	GFŘ
Markéta Ročejdlová	Sekretariát OK
Vít Samek	ČMKOS
Roman Sklenák	ČSSD
Petr Staněk	ČNB
Markéta Suchánková	Sekretariát OK
Radovan Svoboda	Sekretariát OK
Anna Šabatová	KVOP
Vladimír Špidla	ÚV
Terezie Štyglerová	ČSÚ
Radek Urban	MF
Jitka Vítková	KZPS
Jarmila Vocetková	GFŘ
Jaroslav Vostatek	VŠFS
Miroslav Zámečník	